

KAŞKAY TÜRKLERİ

Yaşadıkları Coğrafya: İran'da hem coğrafi bakımdan hem nüfus yoğunluğu bakımından Azerbaycan Türklerinden sonra ikinci büyük Türk topluluğu ve Türk bölgesi Kaşkaylar ve Kaşkay Eli'dir. Kaşkay Eli, Fars eyaleti dâhilindedir. Kaşkay Türklerinin yaşadıkları bölgeyi, İran'ın güney batısında Basra Körfezi boyunca uzanan Zagros Dağları ile bu dağların oluşturduğu plato ve yaylalar teşkil eder. 65.000 km² yüzölçümüne sahip bu bölgenin merkezî şehri Firuzabad olup diğer önemli şehirleri Şiraz ve Kazerun'dur. Tabii ki bu bölgede Kaşkaylar ile birlikte Afşar, Hamse, Halaç, Songur, Bayat gibi Türk boyları da yaşamaktadır.

Nüfusları: Yaklaşık 2 milyon 500 bin (2007).

Tarihleri: Kaşkay Türkleri kendilerinin tarihî hadiselerin zorlamasıyla Türkistan'dan Cengiz Han hareketi döneminde öncü güçler olarak Afganistan'a, Kafkasya ve Kuzey İran'a geldiklerini, 16. Yüzyılda şimdiki yurtlarına yerleştiklerini söylerler. Bazı tarihçiler ise Kaşkayların Akkoyunlular'dan olduklarını ve 13. yüzyılda bu coğrafyaya geldiklerini, önce Kafkasya'ya yerleştiklerini, 16. yüzyıla kadar bu bölgede yaşadıklarını, Şah İsmail döneminde, Safevî Türk Devleti'nin güney sahillerini Portekiz tehlikesinden korumak için şimdiki yurtlarına yerleştirildikleri ifade ederler.

Kültürleri: Kaşkaylar törelerine bağlı bir Türk boyu olarak bilinirler. Aile düzenlerine önem verirler. Binicilik ve at yetiştiriciliğinde ustadırlar. Eskiden yaylak ve kışlakları arasında yarı göçebe bir hayat süren Kaşkaylar, 20. yy.'ın ikinci yarısında Tahran yönetimince mecburi iskâna tabi tutulmuşlar ve büyük ölçüde yerleşik hayata geçmişlerdir.

Dilleri ve Edebiyatları: Doerfer'e göre Kaşkay Türkçesi Azerbaycan Türkçesi'ne çok benzerdir ve bu sebeple Azerbaycan Türkçesinin bir şivesi olarak kabul edilebilir. Menges'e göre ise Azerbaycan Türkçesinden çok Türkiye Türkçesine benzemektedir. İran'da Türkçe eğitim-öğretim yasak olduğundan sözlü edebiyat gelenekleri ile Kaşkay Türkçesini yaşatmaktadırlar. Türk dünyasının ortak edebiyat eserleri konumunda olan Kerem ile Aslı, Köroğlu, Garip ile Şahsenem, Ferhat ile Şirin gibi destanlar ve halk hikâyeleri Kaşkaylar arasında da yaygın olarak bilinmektedir.

Kaynaklar:

Doerfer, G., (1969): "İran'daki Türk Dilleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 302, 1-23.

Kafkasyalı, Ali (2011). *İran Coğrafyasında Türkler*, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.